

УКРАЇНА INCOGNITA

Рік видання: 2002. 20 перевидань

Слово до читачів

Майже від самого початку свого існування газета «День» приділяє історії надзвичайно багато уваги. Світ глобалізується, але неповторне, індивідуальне своєї ціни не втратило. Ми теж неповторні – зі своєю національною вдачею, культурою, мовою, минувиною. Але це мають усвідомити всі в Україні: від першокласника з Чернівців чи Ялти до найвищих державних службовців. Для того, щоб після серії тяжких історичних потрясінь суспільство змогло відновити систему моральних координат, потрібна певна «гомеопатія». Найкращим чином вона може бути здійснена через засвоєння уроків історичної пам'яті.

Я виросла в патріотичній сім'ї на Волині, де добре пам'ятають часи «за Польщі», пережили насильницьку евакуацію під час Першої світової війни в 1915 році.

У багатьох моїх рідних здавна закріпилося бажання жити поза впливом влади, будувати своє життя так, щоб була можливість виживати самостійно. У родині завжди іронічно мовилося про тих, хто за поляків був першим католиком, а за

«советів» – першим комуністом. І це означало, що існує певна система координат, яку втрачати не можна. «Флюгерство» і моральна «багатовекторність» в нашому народі завжди осуджувалися.

Натомість шанувалася родова пам'ять. Велика історія зберігалася в кристалах сімейних переказів. Запам'яталося з дитинства: у моєї бабусі було простираadlo з нетиповим для Західної України шиттям. Чорний виноград. Якось я запитала її про це. Вона сказала, що колись у Великій Україні був страшний голод, і наші брати з-за Бугу приходили у волинські села, щоб виміняти якісь речі на продукти. Їм давали що могли, ховаючись від прикордонників. Бабуся, людина дуже твердого характеру, плакала, розповідаючи. Так я дізналася про те, що нашій нації було завдано удару в саме серце. Пізніше, прочитавши про винищення кобзарів, я зрозуміла, які пласти української культури було втрачено. Свого часу ми подавали в газеті серію матеріалів «Сімейний альбом України». Кожна родина з її неповторною історією – це і є неосмислена сповна Україна Incognita.

Я з великою пошаною ставлюся до людей, які є оберігачами пам'яті. Їх можна відшукати майже в кожному селі чи містечку. Це сільські «філософи», для яких розмірковування над життям є частиною їхнього власного життя, такі, як Григорій Гуртовий з Волині. Колись мені розповіли про Федора Плотніра з Нової Праги, що на Кіровоградщині. За освітою він зовсім не гуманітарій. У роки війни пережив Бухенвальд. Все життя збирав по крихті матеріали з історії Нової Праги. І ось недавно цей уже літній чоловік, отримавши «остарбайтерські» гроші, видав за них свою книжку про Нову Прагу! І він тим щасливий у свої 82 роки...

Такі люди – це і є наша аристократія з «глибинки». Вони аристократи не за генеалогією, а за рівнем своїх духовних запитів. Ми особливо дорожимо такими читачами. Саме вони найпершими відгукуються на матеріали наших рубрик «Істо-

рія та „Я“» і «Україна Incognita». Коли я думаю про читачів цієї книжки, то уявляю передусім їх. Але й учителів, учнів, студентів також. «Україна Incognita» адресована всім, хто усвідомлює себе українцем. І всім тим, хто просто з інтересом ставиться до України.

В сучасній Україні є кілька поколінь, які свого часу історію України, по суті, не вивчали. Коли кажуть, що державні службовці повинні були б скласти залік із історії України, я до цього ставлюся цілком серйозно. Якби вони знали, що таке для українців Софія Київська чи Хортиця, можливо, не дозволили собі наруги над святинями.

Ми маємо визнати, що є кілька основоположних речей, які мусить зробити наше покоління. Передусім – повернути престиж української мови і створити абетку історичних знань. Дитина, починаючи розмовляти, має дізнаватися, хто вона і звідки, хто наші герої й антигерої. Вона має бути, якщо хочете, носієм історичних міфологем. Мені близькі слова нашого філософа Сергія Кримського: «в Україні достатньо ідей, але бракує якостей. Історія здатна виховувати якості, потрібні народові у його випробуваннях».

Історія все-таки вчить. Тільки я б не називала її вчителькою життя. Це, радше, сувора наглядка, яка карає за незнання її уроків, – хай то будуть уроки Переяславської ради чи Чорної ради під Ніжином.

У ранньому дитинстві разом з історичними хроніками Шекспіра я прочитала всього Старицького, потім Куліша... У мене таке відчуття, що в нас постійно діюча «Чорна рада». Для неї немає авторитетів. Вона заважає піднятися справжній еліті...

«День» – щоденне видання, і ми ставимо собі завдання – спопуляризувати нашу минувшину, аби виховувати якості, без яких наш народ загубився б у потоці історії. Ми маємо чудо-

вий клуб читачів і ціле гроно блискучих пер. Постійні автори «Дня» (а отже, і книги, яку ви зараз тримаєте в руках) – філософ Сергій Кримський, історики Юрій Шаповал, Володимир Панченко, Станіслав Кульчицький, Володимир Ричка, Віктор Горобець, кінознавець Сергій Тримбач... Вони принесли на сторінки газети свої думки про історію, оживили її.

І це вкрай важливо для всіх нас. Відкриваючи себе світові, ми повинні зрозуміти самі свою Україну. Ми не голі йдемо в Європу. Ми там давно присутні. І ця книжка мислиться як ще один доказ того, що голосіння непродуктивні. Ми маємо щастя належати до яскравого і сильного народу.

*Лариса ІВШИНА (ЖАЛОВАГА),
головний редактор газети «День»*

УКРАЇНА INCOGNITA

Рік видання: 2022. 20-те ювілейне перевидання

Замість післямови...

Дорогі друзі, звернення до вас з приводу ювілейного перевидання «Україна Incognita» – особливий жанр.

Я пишу, коли історія твориться і відбувається в режимі онлайн. У зв'язку з цим післямову доводилося кілька разів відкладати й дописувати, бо кожний день приносив значимі штрихи для цієї епічної канви.